

MATTIAS STENSSONS BRAGD

Sägner om Wese-torparen som lurade Tordenskiold

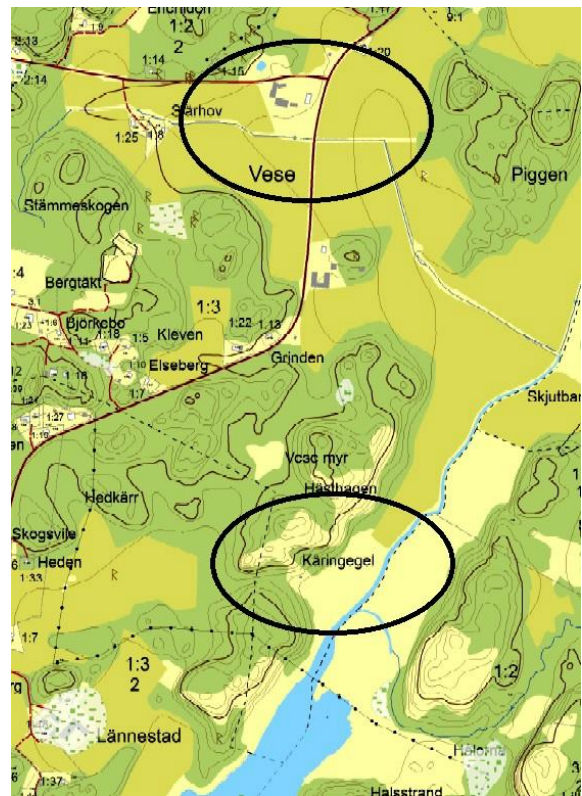
Av Sven Rydstrand

Ur Hällungen 1948

Wese gård i Bro socken. Den stora manbyggnaden är uppförd av amiral Strömstierna, som säges ha använt resterna av sitt amiralskepp till byggnadsmaterial

På Wese gods i Bro socken i Bohuslän, där fordom den bistre amiralen Olof Strömstierna residerade, ligger strax i närheten av Brofjorden ett litet torpställe, som kallas Kärringejäl eller Kärringegärdet. Detta torp innehades vid början av 1700-talet enligt sägner och kyrkoböckerna av en gammal soldat, som hette Mattias Stensson. Huru denne torpare en gång på Strömstiernas befallning lurade den danske sjöhjälten Tordenskiold, berättar ännu en tradition i bygderna kring Wese. Då amiral Strömstierna på äldre dagar slagit sig till ro på sitt kära Wese, hade han en ständig oro för, att hans forne fiende Tordenskiold skulle med sin flotta komma in i Brofjorden och bränna Wese samt tillfångataga eller döda honom. Därför hade han byggt ett utsiktstorn på ett högt berg i närheten av fjorden och befallt Mattias Stensson att hålla ständig vakt där uppe samt genast inrapportera, ifall något fientligt skulle uppenbara sig i fjorden. Han hade också gott om vapen och ammunition på sin gård, och torparna hade han övat i vapenlekar.

Torpet Kärringejäl ligger numera öde. Husen är för länge sedan borta. Vid X på berget till höger hade amiralen sitt utsiktstorn.

Dessa försiktighetsåtgärder visade sig inte heller vara onödiga, ty en vacker dag kom också Tordenskiöld på besök. Mattias Stensson iakttog genast hans fartyg, när det kom långt ute på fjorden, och han rusade därför genast upp till sin husbonde för att varsko. Ivrig av stundens allvar glömde han alla inlärdade hövlighetsregler och sprang i sina klampande träskor rätt in i stora salen på Wese utan att anmäla sig. Här satt just då amiralen tillsammans med sin fru, Kristina Strömkröna, och åt frukost i allsköns ro. Strömstierna blev retad av att Stensson stört hans matro, och vredgad för han ut mot sin gamle torpare:

”Vet hut, karl! Kommer du in oanmäld!”

”Det är fara å färde, herr amiral! Danskarna är på ingående i Brofjorden”, fick Stensson fram, innan han hämtat andan. Han hade sprungit hela vägen upp till herrgården och var nära att stupa av trötthet.

”Du ser väl i syne, Mattias, eller vad är det med dig, Förresten, inte är vi rädda för danskarna, inte”, utropade amiralen, under det han reste sig och gick från bordet.

Men med ens blev Strömstierna allvarlig och begynte gå oroligt fram och tillbaka över det stora salsgolvet. Säkerligen tänkte han, att det kunde vara Tordenskiöld, som kom på besök, och nu ville han hitta på en plan att lura denne. Snart hade han planen klar, och Stensson, som fortfarande stod kvar nere vid dörren med mössan i hand, fick ögonblickligen del av den.

”Du, Mattias, kläd ut dig till tiggare, och så går du ombord på de fientliga fartygen och lurar danskarna! Då du kommer ombord, går du fram till den officer, som du tror är förnämst, och så ber du om en slant. Frågar han då efter mig, så ljug om mig så mycket du kan. Säg, att jag är den värste bärsärk som finns på bohuskusten. Och tala om, att mitt folk är väl exerceerat och samlat hemma på gården. Så kanske han blir rädd och uppskjuter anfallet”.

Mattias Stensson, som var en ärlig man och alltid lärt sig att gå rättfram tillväga, yttrade betänkligheter mot detta förslag, men han vågade dock inte göra sin husbonde emot. Då kunde han mistat sitt torp, ty amiralen var sträng. Därför följde han lydigt med fru Kristina in i en

klädkammare, och här blev han utklädd, så att han såg ut som den värste trashank. En säck med tiggargods slängde han också över axeln, och så satte han i väg med god fart ned mot sjön igen.

När han kom dit ned, hade danskarna redan börjat göra sig i ordning för landstigning. Från deras provisoriska brygga gick Stensson ombord, och han gick fram till den mest guldgalonerade officeren, han kunde upptäcka.

"Vad är du för en"? undrade Tordenskiold. "Är du härifrån dessa trakter, kanske du kan säga oss, var amiral Strömstiernas gård ligger"?

"Ja, jag är bara en fattig landsstrykare, som ber om en slant", ljög Stensson. "Men nog vet jag var Strömstiernas gård ligger, och nog kan jag berätta för er om den bistre amiralen".

"Här får du, om de berättar för mig sanningen om Strömstierna", sade Tordenskiold, i det han räckte Stensson en blank daler. "Säg, vet du, om Strömstierna är hemma just nu?"

"Ja, nog är den uslingen hemma alltid, det vet jag, för jag kommer just nu därifrån, men gu ske lov att jag undkom oskadd, för där var fullkomligt krig på gården. Hade jag inte varit så kvick som jag var, så hade jag fått en spjutspets i änden. Nog för att det vore bra, om I kunde nedgöra den tyrannen, men därtill ären I alldeles för få. Han har ett par hundra man i daglig övning på sin gård, och kanonerna har han redo. Det fick jag sannerligen erfara, då jag gick dit för att tigga. Sån tur, att I fick tala med mig först, annars hade I gått en säker död till mötes".

"Du står väl här och ljuger för oss, din kanalje", undrade då den danske överbefälhavaren, ty han tyckte nog, att Stensson såg illmarig ut.

"Nej, jag är en ärlig man, och I kan fullt lita på mina ord", svarade Stensson. "Förresten kan I väl själva höra, hur de skjuter uppe på gården", tillade han.

I detsamma hördes några väldiga skottsälvor uppe från Wese. Det var Strömstierna, som i all hast förvandlat sin gård till en befästning. De gamla nickehakarna laddades och man avfyrade så fort man hann. Alla torparna gick omkring och sköt med mynningsladdare rätt upp i luften, för att danskarna skulle tro, att man hade övningar. Med några drängars hjälp borrhade Strömstierna hål i några gamla ekar på gården, fyllde hålen med krut och tände på. Det brakade väldeliga. När danskarna hörde detta, blev de förskräckta.

"Ja, där kan I höra", ropade Stensson till dem. "Strömstierna har troligen redan fått syn på eder i sitt utsiktstorn, och därför provar han nu de stora kanonerna. Lyd nu mitt råd och segla hem igen, för snart är han här nere med allt sitt folk".

Skjutningen från Wese tilltog alltmera i styrka, och därför fann Tordenskiold för gott att följa torparens råd. Han kommenderade alltså sitt folk ombord igen på fartygen, och så bar det i väg för god vind ut genom den smala fjorden. Sedan lät han aldrig höra av sig mera.

Stensson stod länge på stranden och såg efter fartygen. När de försvunnit bakom klipporna i väster, gick han hem till gården igen och berättade, vad som skett. Men han var nu också ganska ångerfull, Han snyftade och grät framför amiralen:

"Jag har ju lurat danskarna och ljugit för dem, men vad skall jag nu svara Vår Herre en gång på den yttersta dagen för detta?"

”Du talar veligt, Mattias”, svarade Strömstierna. ”Befatta dig inte med sådana tankar! Jag skall svara för dig inför Vår Herre en gång, om det nu skall behövas.”

Amiralen var nämligen mycket glad över sin torparens bragd, och därför bjöd han honom in i den stora salen och lät honom bli en hedersgäst. Fru Kristina lade en förnämlig duk på bordet och tog fram det bästa vinet, som fanns, och alla drucko de därav, Stensson till ära.

I det tal som amiralen vid detta tillfälle höll för sin torpare, yttrade han bl. a. följande:

”Nu har du, min kära Mattias, räddat mig från en säker död och min gård från att brännas av danskarna, ja, kanske du räddat en god del av Bohuslän från att brännas. Du har utfört en stor bragd. Därför vill jag som erkänsla för ditt lilla bedrägeri skänka dig torpet Kärringegärde att av dig och dina efterkommande skattefritt bebos till evärdlig tid.”

Detta tyckte Stensson var alldeles för mycket, men Strömstierna lugnade honom med orden:

”Behåll det med ära, din sjuver. Du är det väl värd!”

Det berättas, att Mattias Stensson länge blev gäst hos sitt höga husbondefolk den kvällen. Vinbägaren fylldes och tömdes upprepade gånger, och alla tre blev rörda och livliga av starkvarorna. Amiralen själv kom riktigt i sitt esse. Han började berätta om sitt livs äventyr, ända från det han som tioåring begav sig ut till havs från den fattiga fiskarstugan på Käringön. Han berättade om tolfte Karl och om nederlaget vid Dynekilen, som han aldrig kunde glömma, men också om, hur han jagade Tordenskiold ur Göteborgs hamn en gång. När torparen sedan i sena natten gick hem till sitt Kärringegärde, var han så glad, att han sjöng. Och hans efterkommande i flera generationer var sedan mycket glada åt hans bragd, ty torpet gick i hans släkt i över hundra år.

Målning av amiral Strömstierna.